

مستندات قرآنی سیره سیاسی امام خمینی رحمه الله علیه درمواجهه بامستکبران

فاطمه ذوالفقار عرب آبادی

زهره بیگم قربانی

چکیده

انقلاب اسلامی ایران بزرگترین و عمیق ترین انقلاب ارزشی و فکری بود که در قرن بیستم رخ داد. بنیان‌گذار این نهضت مقدس، امام خمینی رحمه الله علیه با پیروی از سیره سید الشهداء علیه السلام به احیای سیره جد خود رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم پرداخت. از آنجائی که انگیزه، بینش و روش سیاسی امام برخاسته از ایمان و معرفت عمیق دینی و الهی وی بود، شیوه رهبری ایشان نیز مختصات ویژه ای داشت که در این تحقیق به بررسی برخی از این ویژگی ها با عنوان بررسی مستندات قرآنی سیره سیاسی امام خمینی درمواجهه بامستکبران پرداخته می شود. اهمیت بررسی مستندات قرآنی سیره سیاسی امام خمینی در جهان معاصر، ناشی از شرایط حساسی است که برای انقلاب اسلامی در جهان امروز وجود دارد. مطالب این تحقیق به صورت کتابخانه‌ای گردآوری شده و با روش تحلیلی- توصیفی جمع آوری شده است. نتایج پژوهش حاکی از این است که امام خمینی؛ نسبت به پیوند دین و سیاست به بالاترین شکل آن رابطه این همانی قائل گردیده و وظیفه اصلی پیامبران را برپایی حکومت قلمداد نموده است و نقش اصلی و کلیدی در حکومت اسلامی را از آن مردم و مستضعفین می‌داند و معتقد است بدون محور قرار دادن آنان، حکومت، سلامت و راست‌قامت نخواهد بود. همچنین دولت‌مردان، مسئولان، فعالان و نخبگان سیاسی با کمک مردم و با اتحاد و بصیرت، نقشه‌ها و ترفندهای مستکبران، دشمنان خارجی و داخلی را بشناسند و محکم و استوار در مقابل آن‌ها بایستند و تن به پستی و ذلت ندهند و در همه موارد عزت خود و کشورشان را نگه دارند؛ تا زمانی که پرچم انقلاب اسلامی به دست صاحب اصلیش، مهدی موعود سپرده شود. ان شاء الله

کلید واژه‌ها: مبانی، اصول، قرآن، روایات، سیره، سیاسی، امام خمینی.

مقدمه

سیره انبیا، تربیت عملی انسان است که آن بزرگواران با عمل خود انسان را تربیت کردند و با قیام به عدالت، دعوت به عبودیت به عنوان غایت آفرینش، سیر کمال انسان را ترسیم و مقدمات این سیر و خروج از ظلمت به سوی نور را معرفی و فراهم کردند، پیام‌آوران الهی آمدند تا در وجود انسان‌ها انقلاب فکری و قلبی ایجاد کنند؛ زیرا اگر فرد منقلب شود، جامعه متحول می‌شود، وگرنه تحول اجتماعی میسر نمی‌گردد.

در راستای اهداف بزرگ انبیا، امام خمینی نیز پیامبرگونه به عنوان فردی عدالت‌خواه و ظلم‌ستیز و مبارز با همراهی و تلاش مردم به مدت ده سال به اداره، سرپرستی و رهبری جامعه اسلامی همت گماشت. ده سال اداره جامعه، تجربه سیاسی بسیار عظیمی است که بدون تردید این تجارب نظری و عملی در بسیاری از موارد می‌تواند برای پیشبرد امور و حل بسیاری از مسائل نه‌تنها برای ما ایرانیان، بلکه برای بسیاری از سیاستمداران جهان، پویا، جهت‌دهنده و امیدبخش تلقی گردد.

در مورد آراء و افکار سیاسی امام خمینی؛ کارهای پژوهشی بسیار گسترده‌ای در ابعاد مختلف صورت گرفته که هریک در حد خود ارزش تقدیر و تشکر دارد. در بعضی از پژوهش‌ها، مستندات قرآنی آورده شده، در بعضی دیگر به صورت پراکنده و بسیار کم به سیره اهل بیت اشاره شده است. نگارنده در این نوشتار با روش تحلیلی-توصیفی و با هدف شناخت اصول و مبانی قرآنی و روایی سیره سیاسی امام خمینی در صدد است که با استفاده از سخنرانی‌ها و وصیت‌نامه امام راحل آن‌ها را بر قرآن و روایات معصومین عرضه کرده و به تفسیر و تبیین این اندیشه‌ها بپردازد.

بنابراین امام خمینی به عنوان ادامه دهنده راه پیام‌آوران الهی، سخنگوی قرآن و سنت بوده و قرآن محجور را به قرآن مشهور و سنت مستور را به سنت مشهور و دین محجور را به دین مأنوس تبدیل کرد و آن‌ها را از غربت و هجرت بیرون آورد تا این‌که توانست جاهلیت شاهنشاهی را سرکوب و آن را به دست نسیان و فراموشی بسپارد.

در بررسی آراء و افکار سیاسی امام خمینی؛ کارهای پژوهشی بسیار گسترده و جامعی، صورت گرفته است. اما اثری که به صورت یکجا و مستقل اندیشه ها و نظرات امام؛ در تعامل با مردم، مسئولان، مستضعفان، مستکبران، هم برآیات قرآن و هم روایات معصومین تطبیق داده شود، دیده نشد. ولی کتاب‌های نزدیک به این موضوع یافت شد، از جمله:

- کتاب «جایگاه مردم در نظام اسلامی از دیدگاه امام خمینی؛» از موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)

دارای پنج فصل با عنوان حق حاکمیت مردم در نظام اسلامی - مسئولیت و نقش مردم در برپایی نظام اسلامی - توطئه‌های دشمنان علیه مردم مسلمان - تأثیر پشتیبانی مردم در نظام اسلامی - ویژگی‌های مردم در نظام جمهوری اسلامی ایران. در این کتاب پیام‌ها و سخنرانی‌های صریح و اصلی امام؛ از مجموعه صحیفه نور و وصیت‌نامه و دیگر آثار امام؛ جمع‌آوری شده و تاریخ صدور آن‌ها نیز قید شده است؛ اما در تنظیم قطعات منتخب داخلی هریک از فصول و عناوین فرعی و ترتیب و توالی، تاریخ صدور آن‌ها از سوی حضرت امام؛ ملاک بوده نه توالی منطقی آن‌ها؛ لذا برای دریافت دیدگاه‌های امام پیرامون یک موضوع نمی‌توان به موارد ذکر شده ذیل همان عنوان اکتفا کرد، بلکه باید به عناوین دیگر مجموعه هم مراجعه نمود.

در این تحقیق سعی بر آن است که در یک فصل به‌طور مجزا و کامل هم مبانی و هم اصول تعامل با مردم در سیره سیاسی امام خمینی؛ قرآن و روایات ائمه اطهار؛ عرضه و توضیح داده شود.

- کتاب «استضعاف و استکبار از دیدگاه امام خمینی؛» از موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)

در این کتاب برای هریک از سرفصل‌ها، جمله‌ای از امام با عنوانی خاص در نظر گرفته شده است که عبارت آن عین عبارت حضرت امام؛ نیست که اگر از پیام‌ها و سخنرانی‌های اصلی امام؛ گرفته شده بود، خیلی بهتر بود. مطالب مستضعفین و مستکبرین نیز با هم آورده شده‌اند

که اگر به صورت جداگانه بودند، مناسب تر بود. در این پژوهش به حول و قوه الهی مبانی و اصول تعامل با مستکبران در سیره سیاسی امام خمینی به طور مفصل، مورد بحث قرار می گیرد.

- کتاب: «استراتژی رهبری امام خمینی؛ از آقای عباس شفیعی

در این کتاب به مبانی نظری تحقیق شامل: استراتژی و مفاهیم آن، استراتژی رهبری امام خمینی؛، به مؤلفه اساسی و فرعی استراتژی رهبری امام خمینی؛ و همچنین طرح پیشنهادی برای حاکمیت مستضعفان بر مستکبران و چگونگی تحقق حاکمیت، اشاره شده است. همچنین مدیریت و رویکرد و نحوه اداره جامعه توسط امام؛ در عصر غیبت بیان شده و اندیشه ها و افکار امام در عرصه حکومت و مدیریت در دوران های مختلف، قبل از شروع مبارزات، دوران مبارزه و پس از پیروزی انقلاب با طرحی نو شرح داده شده است.

اما در فصل سوم که مؤلفه های فرعی مرتبط آورده شده، از آنجایی که امام؛ عنصر بقای نهضت را مردم می دانستند و بر اهمیت دادن به مردم و ضرورت مردمی بودن و توجه به مستضعفین، تأکید فراوانی داشتند، به نظر می رسد اگر بیشتر از این، از سخنان و پیام های امام؛ که در مواقع مختلف ایراد شده، استفاده می نمود، بحث پربارتر می شد. تحقیق در دست اقدام سعی دارد علاوه بر اینکه در خلال بحث به جایگاه مردم و اعتقاد راسخ و صادقانه به نقش آنان بپردازد، در ابتداء فصل نیز به صورت جدولی به مهمترین پیام ها و صحبت های امام در این رابطه اشاره نماید.

سؤال اصلی

مبانی و اصول قرآنی و روایی سیره سیاسی امام خمینی چیست؟

سؤال فرعی

مبانی و اصول قرآنی و روایی تعامل با مستکبران در سیره سیاسی امام خمینی؛ چیست؟

پیش فرض های تحقیق

به نظر می‌رسد مهم‌ترین مبانی قرآنی و روایی تعامل با مستکبران در سیره سیاسی امام خمینی؛ الهی بودن ظلم‌ستیزی، سازش‌ناپذیری، لزوم تداوم مبارزه و... مهم‌ترین اصول قرآنی و روایی تعامل با مستکبران در سیره سیاسی امام خمینی؛ توکل بر خدا و شناخت ترفندهای دشمن، و شناخت راه‌های مقابله با آنان، استقلال‌طلبی و نفی هرگونه وابستگی و... می‌باشد.

روش پردازش تحقیق

با بهره‌گیری از منابع دست‌اول و دست‌دوم در حوزه سیاست و آثار حضرت امام و منابع مرتبط به صورت کتابخانه‌ای و بر اساس روش توصیفی-تحلیلی به بررسی موضوع پرداخته می‌شود.

اهداف تحقیق

شناخت مبانی و اصول قرآنی، روایی تعامل با مستکبران در سیره سیاسی امام خمینی

معنی مبانی

مَبَانٍ [بنی] ساختمان، کاخ، اساس، تعبیر و روش «المَبَانِی»: ساختمانها «حُرُوفُ الْمَبَانِی» حروف هجائی و یا الفبائی.^۱

معنی اصول

أصل: أساس الشيء، أصل الشيء: أسفله. أصل كلِّ شيء: ما يستند وجود ذلك الشيء إليه.^۲ البته لغت‌شناسان در نوشته‌های خود بین اصل و مبنا تفاوت صریحی نیاورده‌اند و در بیشتر فرهنگ و لغت‌های فارسی و عربی این دو کلمه به یک معنا به کار رفته‌اند. نویسندگان نیز گاه این دو را به جای یکدیگر و در کنار یکدیگر با یک معنا به کار می‌برند و بین منابعی که به تعریف و تمییز این دو اقدام کرده‌اند نیز اختلاف فراوانی دیده می‌شود.

رضا، مهیار، فرهنگ ابجدی، بیجا، بینا، بیتا، ج ۱ ص ۷۷۶^۱

حسن مصطفوی، التحقيق فی کلمات القرآن اکرم، تهران، بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۶۰، ج ۱، ص ۹۴^۲

با ما بیعت کن؛ حداقل جان خود را نجات بده! اما حضرت، به آنها فرمود: «نه! به خدا قسم، من خودم را به دست خویشتن، ذلیل شما نخواهم کرد و نظیر غلام‌ها فرار نخواهم نمود.»^۱

حسین ۷ کشته عزت خویش، و زنده به عزت است. او نه تنها "قتیل العبره" که "قتیل العِزَّة" است، گام گام قیام او عزت و حماسه است. خلوص در عین فشار، تنهایی در نهایت ستم، تهاجم به ستمگران به رغم اوضاع نامناسب، معنویت و اخلاق در همه مراحل نهضت، حفظ اهداف متعالی و جهاد در راه آن با وجود اندکی یاران، سازش ناپذیری با علم به پیامدهای سخت آن و استقبال شهادت و اسارت؛ این روح عزت حسینی است.^۲

به راستی اگر تمامی آحاد ملت می‌دانستند که مستکبران با چه نظری به آنان می‌نگرند و درباره آنان شب و روز چه فکرها می‌کنند و در عصر حاضر که ماهواره‌های جاسوسی کشورهای قدرتمند در مدار زمین در گردش‌اند تا اعمال مردم، مراکز تجاری، منابع طبیعی، مراکز نظامی تعداد وسائل جنگی، محل استقرار سربازان و حتی حرکت زیردریایی‌هایی که در اعماق دریاها در حرکت‌اند به مراکز جاسوسی گزارش می‌کنند، هرگز غافل نمی‌نشستند و در خواب خرگوشی فرورفتن را گناهی نابخشودنی برای خود می‌دانستند.^۳

بنابراین باید دانست فتنه و توطئه در مسیر انقلاب اسلامی ایران تمامی ندارد و تا این انقلاب بر پایه مبانی اسلام ناب محمدی^۹ و در سایه ولایت فقیه پیش می‌رود، دشمن همیشه برای آن توطئه‌چینی می‌کند و به مراتب فتنه‌های امروز و فردایشان پیچیده‌تر و تشخیص آن‌ها سخت‌تر خواهد بود.

^۱ - «قَالَ لَا وَاللَّهِ لَا أُعْطِيكُمْ بِيَدِي إِعْطَاءَ الدَّلِيلِ وَلَا أُفِرُّ فِرَارَ الْعَبِيدِ» همان، ج ۴۴، ص ۱۹۱

^۴ - هیئت تحریریه دفتر سیاسی، همان، ص ۴۸

^۳ - علی بن موسی ابن طاووس، ترجمه و نگارش: عباسعلی محمودی، محاسبه نفس یا روش پیشگیری از وقوع جرم، چاپ اول، تهران: فیض کاشان، ۱۳۸۱، صص ۱۸-۱۹

نتیجه گیری

بر اساس آنچه گفته شد و با توجه به این که اندیشه‌ها و افکار امام راحل با آیات قرآن و سنت معصومین در تعامل با مردم، مسئولان، مستضعفان و مستکبران تطبیق داده شد، چنین دریافت شد که اندیشه‌های امام راحل با آیات و سیره اهل بیت مطابقت دارد. پس حکومت اسلامی ایران ادامه دهنده حکومت علوی و نبوی است و اگر در بعضی افراد و مسئولین نشان‌های غیردینی مشاهده می‌شود، نشان از بی‌تقوایی خود آنهاست.

دین اسلام، دین کرامت بشری است و این کرامت، شأنی والا و مرتبتی برجسته می‌باشد که از یک طرف خداوند متعال آن را به‌طور ذاتی در وجود آدمی به ودیعت گذاشته، و از سوی دیگر انسان می‌تواند با توجه به توان و استعداد خود فضیلت‌های بزرگ را به دست آورد و با رعایت تقوای الهی به کمال انسانی برسد. بر همین اساس امام خمینی¹ بر این باور بود که مردم همواره و در هر زمان وظیفه خود را به نحو احسن انجام داده‌اند. ایشان با اعتماد و اعتقاد راسخ و صادقانه به نقش مردم، همواره بر حق انتخاب و آزادی، عزت و کرامت، و نقش نظارتی و مشورتی مردم پافشاری می‌کرد.

علاوه بر مردم، در تنظیم روابط اجتماعی، مسئولین نیز نقش بسزایی در پیشبرد اهداف مقدس انقلاب اسلامی دارند. هرچه حیطه مسئولیت آنها وسیع‌تر باشد، نیاز پای‌بندی به اصول و مبانی اسلامی بیشتر احساس می‌شود.

امام خمینی با توصیه به شناخت نقش‌ها و ترفندهای دشمنان و شناخت راه‌های مقابله با توطئه‌های آنان با وحدت، یکدلی، بصیرت و اعتماد به وعده نصرت الهی، مردم را به مواجهه مقتدرانه و مبارزه دائمی علیه مستکبران جهان توصیه فرمود؛ زیرا دشمنان قسم خورده نظام جمهوری اسلامی ایران چون مار زخمی در کمین نشسته‌اند تا با شعارهای فریبنده و ابزارهای کشنده پا به عرصه مبارزه نهند تا به اهداف شوم خود برسند.

از آنجایی که رسالت اصلی این پایان‌نامه تطبیق اندیشه‌های امام بر آیات و روایات بوده، به موضوعات متعدد پرداخته است؛ اما موضوعاتی از جمله: عدالت اجتماعی، عدالت اقتصادی،

دشمن‌شناسی، شناخت ابزار و نقشه‌های دشمن، شناخت فتنه‌ها، جنگ نرم و... نیاز به تحقیقات بسیار گسترده‌ای دارد که در دایره این تحقیق نمی‌گنجد.

پیشنهادهات

در این تحقیق با تکیه بر قرآن و روایات مبانی و اصول سیره سیاسی امام خمینی 1 مطرح شده است. پیشنهاد این است که:

- می‌توان این سیره را از جهت تاریخی نیز مورد بحث و بررسی قرار داد و از این رهگذر روش و منش بقیه سیاستمداران را مورد کنکاش قرار داده و به مقایسه آنان پرداخت.
- شناساندن هرچه بیشتر شخصیت علمی امام راحل؛ به عنوان الگو برای تمام بشریت و تبیین ابعاد شخصیتی ایشان از طریق رسانه‌های ارتباط جمعی.
- همچنین ورود بیشتر این مباحث در متون حوزوی و دانشگاهی جهت روشنگری نسل جوان ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است.

فهرست منابع

* قرآن ، ترجمه مجتبوی ، سید جلال الدین و ترجمه فولادوند، محمد مهدی

* نهج البلاغه، ترجمه شهیدی، سید جعفر و ترجمه دشتی، محمد

- 1- ابراهیم زاده، حسن، اخلاق سیاسی، چاپ سوم، تهران: چاپ و نشر عروج، ۱۳۸۹.
- 2- ابن طاووس، علی بن موسی، مترجم: محمودی، عباسعلی، محاسبه نفس یا روش پیشگیری از وقوع جرم، چاپ اول، تهران: فیض کاشان، ۱۳۸۱.
- 3- احسائی، یدالله، استکبار، چاپ اول، تهران: موسسه فرهنگی انتشاراتی زهد، ۱۳۸۰.
- 4- استاد ولی، حسین، امالی شیخ مفید، ترجمه استاد ولی، چاپ اول، مشهد: آستان قدس، ۱۳۶۴.
- 5- استیری، اکرم، امام خمینی و مفاهیم اخلاقی عدالت، چاپ اول، تهران: چاپ و نشر عروج وابسته به موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۹.
- 6- اسماعیلی، عباس، مکتب خوب، رهبر خوب، مردم خوب، چاپ اول، رفسنجان: عباس اسماعیلی سرتختی، ۱۳۹۰.
- 7- امینی، ابراهیم، اسلام و تعلیم و تربیت، چاپ پنجم، قم: موسسه بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)، ۱۳۸۴.
- 8- انصاری، حمید، حدیث بیداری، چاپ سیام، تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۷۴.
- 9- ایازی، سید محمد علی، آزادی در قرآن، چاپ دوم، تهران: موسسه نشر و تحقیقات ذکر، ۱۳۸۰.
- 10- ایزد پور، محمد رضا، مسئولیت انسان در اسلام، چاپ اول، کرج: نشر آموزش کشاورزی، ۱۳۸۶.
- 11- آجیلی، هادی، یهود و صهیونیسم از منظر قرآن کریم، چاپ اول، تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۹۰.
- 12- آذری قمی، احمد، رهبری پرچم دار مبارزه با کفر و استکبار، چاپ دوم، قم: مکتبه ولایت فقیه، ۱۳۷۳.

- ۱۳- آقا پیروز، علی، خدمتی، ابوطالب، شفیعی، عباس، بهشتی نژاد سید محمود، مدیریت در اسلام، چاپ هفتم، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۹.
- ۱۴- با همکاری موسسه انتشارات هاد جمعیت زنان جمهوری اسلامی ایران، مجموعه مقالات و سخنرانی‌های کنگره بین‌المللی (بررسی ابعادی چند از شخصیت حضرت امام خمینی، چاپ اول، بی‌جا، بهمن ۱۳۶۸).
- ۱۵- باقری، ولی‌الله، مستضعفان از دیدگاه اسلام، قم: مرکز پژوهش‌های اسلامی صداوسیما، ۱۳۸۴.
- ۱۶- بهشتی، احمد، مستضعف در قرآن، چاپ سوم، قم: طریق‌القدس، ۱۳۶۲.
- ۱۷- بهشتی، ابوالفضل، بصیرت دل، چاپ دوم، قم: انتشارات نسیم بهشت، ۱۳۸۹.
- ۱۸- بیستونی، محمد، وحدت از دیدگاه قرآن و سنت، قم: بیان جوان، ۱۳۸۶.
- ۱۹- پاینده، ابو القاسم، نهج الفصاحه مجموعه کلمات قصار حضرت رسول (ص)، چاپ چهارم، تهران: دنیای دانش، ۱۳۸۲.
- ۲۰- پطروودی، سید مجید، حکومت دینی در اندیشه سیاسی توماس اکویناس و امام خمینی (ره) تهران: چاپ و نشر عروج وابسته به موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۹۲.